

1. 'Het koninkrijk der hemelen – of in taal die ons vertrouwer in de oren klinkt: de komende wereld, of: de nieuwe wereld – laten we die vergelijken met tien meisjes die erop uittrokken. Vijf meisjes waren dom en de andere vijf waren verstandig. [...] De domme meisjes namen wel hun lampen mee, maar geen olie.'

We lezen vandaag een parabel, een vergelijking. Het lastige van een parabel is: een vergelijking is treffend op sommige punten, maar slaat de plank op andere punten flink mis. Een voorbeeld: als ik zeg 'mijn dochter is net een clown', bedoel ik dat ik haar heel grappig vind. Een rode neus heeft ze niet. De vergelijking betreft haar grappen, niet haar neus. Maar maak ik dezelfde opmerking als ze net de lipstick van haar tante heeft geleend, dan zou het springende punt van de vergelijking zomaar wel haar neus kunnen zijn. De context helpt u bepalen wat ik met mijn vergelijking wil zeggen. Nu onze parabel. Hij schoot me altijd in het verkeerde keelgat. Verstandige meisjes die hun olie niet willen delen, lijkt de nieuwe wereld daarop? Of: de nieuwe wereld als een feest waar wie een fout maakt, de deur in zijn gezicht gesmeten krijgt? Het eind van deze parabel doet je ontegenzeggelijk ongemakkelijk op je stoel schuiven en je vindt preken te over waarin grote nadruk wordt gelegd op die bruidegom die keihard de deur dichtgooit. Zonder iets af te willen doen aan de urgentie die dit verhaal wil overbrengen, betwijfel ik of dat het springende punt van de vergelijking met de nieuwe wereld is. Laten we kijken naar de context: de literaire context en de historische.

2. De parabel vertelt over meisjes in het midden van de nacht. Het evangelie dat is toegeschreven aan Matteüs is waarschijnlijk geschreven tegen het eind van de eerste eeuw na Christus. De Joodse opstand is neergeslagen, de Romeinse onderdrukkers hebben Jeruzalem met haar tempel verwoest. Onder de Joden leeft een verwachting van messiaanse bevrijding uit die nacht – maar de messias laat op zich wachten. Voorafgaand aan de parabel over de meisjes vinden we een parabel over een knecht die de kantjes ervanaf loopt omdat hij meent te weten dat zijn meester toch nog lang niet thuiskomt. Erna volgt de parabel van een meester die op reis gaat en zijn drie knechten talenten geeft om in zijn afwezigheid mee te werken. Al deze parabellen gaan over hoe te handelen zolang die lang verwachte messias er nog niet is. Dit verhaal, met een late bruidegom, zou je enerzijds kunnen opvatten als een bemoediging: hij komt later, maar hij komt echt nog wel. Maar de parabel leest zeker ook als een waarschuwing: als we ons niet voorbereiden, lopen we het feest mis.

3. Wat houdt die voorbereiding volgens Matteüs dan in? Aan het slot van hoofdstuk 25 vinden we een visioen waarin de eindelijk gekomen messias benoemt wie deelheeft aan zijn koninkrijk. Het zijn de bekende regels: ik had honger en jij hebt me te eten gegeven, ik had dorst en jij hebt me gelaafd, ik was een vreemdeling en jij hebt mij opgenomen, naakt en jij hebt me gekleed, ik was ziek en jij hebt naar mij omgezien, ik was in de gevangenis en jij bent naar me toegekomen (Matteüs 25, vers 35-37). Dát lijkt dus te zijn wat de parabel voor ogen heeft met je voorbereiden op het koninkrijk. Of anders gezegd: zó breng je de nieuwe wereld dichterbij.

4. Elke week zingen we op deze plaats bij het delen van brood en wijn over een nieuwe wereld, met brood en recht en waardigheid voor iedereen. Zal die nieuwe wereld ooit aanbreken? Nergens meer oorlog, nergens meer een mens onderdrukt, mens – dier – en aarde in harmonie, ... Of is de nieuwe wereld iets wat we steeds opnieuw proberen te realiseren. Een stukje hier, een beetje daar. En glipt het ons vervolgens steeds weer uit handen, waarop we haar opnieuw moeten veroveren, op elkaar en op onszelf. Wat je daar ook over hoopt, de vraag van deze parabel is hoe we dat visioen levend houden, die lamp brandend? Eén antwoord: we komen samen, hier bijvoorbeeld, op zondag. En de parabel reikt ons nog een tweede antwoord aan: probeer het te dóen, Ik-zal-er-zijn. Hemel op aarde

maken. Binnen je familie, je vriendenkring, op je werk, in je stad. Om te ervaren dat het kán. Dat, met de woorden van Henriette Roland Holst, zachte krachten het nog altijd kunnen winnen.

5. Afgelopen zondag werd in *De Nieuwe Liefde* een bloemlezing gepresenteerd van haar poëzie. De gedichten in de bundel zijn chronologisch geordend en naast elk gedicht hebben de samenstellers van de bundel iets anders opgenomen: een stukje uit een brief, een foto, een paar regels uit een biografie. Waardoor de bundel ook haar levensloop schetst en de ontwikkeling van haar denken. Je loopt als het ware met haar mee op, leeft met haar mee. De bundel ademt een vurig verlangen naar nieuwe wereld, een verlangen waarover Henriette schrééf, maar waarmee ze ook hartstochtelijk de politiek bestormde. In de loop van de bundel sijpelt teleurstelling door over hoe lang het allemaal duurt. Ik lees een paar regels:

*Waar bleef op aard de eenheid der geknechten,
Waar bleef haar gedroomde broederschap?
Ik zie sommigen drinken uit één nap
Andere noemen anderen den rechten*

*En tussen hen is strijd
[...]
de nacht is lang.*

6. Desondanks blijft Henriette geloven in haar visioen. De ondertitel van deze dienst is van haar: *leer wachten*. In een van haar latere gedichten schrijft ze: *leer stil zijn en leer niets doen en leer wachten*. Ze bepleit in dat gedicht *'t dadenrijke wachten*, in plaats van *'t praatgrage wachten*. Geen woorden maar daden, zou je kunnen zeggen, al is dat wel heel kort door de bocht als het een dichteres betreft. Ze schrijft dat het gaat om

*'t dadenrijke wachten van wie maken
wachtend zichzelf én het levensveld
anders*

Mensen die dat hebben geleerd beschrijft ze in het laatste couplet van dat gedicht:

*Zij voor wie alle dage'en alle uren
de eeuwigheid breekt door den tijd
en die houden aldóór bij de kampvuren
zwijgende wacht, te gaan bereid.*

Waar mensen handen en voeten geven aan de naam Ik-zal-er-zijn, daar breekt de eeuwigheid door de tijd. Om dat koninkrijk dichterbij te brengen moet je niet *afwachten*, maar jezelf en de wereld om je heen proberen te veranderen. *Dadenrijk wachten*, dát is het springende punt van de vergelijking die deze parabel maakt.

7. Dat – én die laatste zin: *jullie weten dag noch uur*. Of met de woorden van het lied dat we zo gaan zingen: *Die nieuwe wereld, die komt anders dan we dachten en hoopten*. Wat dachten en hoopten we zoal? Misschien klinkt dit u bekend in de oren: de muur tussen West- en Oost-Europa viel, de Europese Unie breidde steeds verder uit, mensenrechten leken steeds meer voeten aan de grond te krijgen, ... Inmiddels stellen we teleurgesteld vast dat een definitieve doorbraak van democratie geschoeid op waarden die we universeel noemden, dat die doorbraak uitblijft. Duurt het langer? Of gaat het er allemaal heel anders uitzien dan we ooit hadden kunnen voorzien. In 'jullie weten dag noch uur' klinkt voor mij ook door: we weten niet precies hoe die nieuwe wereld eruitziet. Ja, dat het een wereld is waar mensen waardig en vrij kunnen leven. Maar hoe dat te realiseren, daar slaan we

naar eer en geweten een slag naar. Ook op persoonlijk vlak vergissen we ons niet zelden in hoe we een ander het meest vrij en in zijn waarde kunnen laten. Dus ook die waarschuwing geeft de parabel mee: laten we, in de wetenschap dat we het niet weten, te allen tijde bereid zijn onze overtuigingen tussen haakjes te plaatsen, ons eigen gelijk te beteugelen, te blijven kijken, onszelf te oefenen in goed kijken en goed luisteren. *Waakzaam zijn.*

8. Het lied dat we zo gaan zingen, schuurt. De dichter verwoordt zonder enige blad voor de mond het zwart van ónze nacht, zoals hij dat waarneemt in de wereld van vandaag. Wat wij daar tegenover kunnen stellen? Stilte zingen, zegt het lied. Ons oefenen in solidariteit en volharding. Voor vandaag her-taal ik dat met: dadenrijk wachten. Ik lees de liedtekst aan u voor.

*Die nieuwe wereld, die komt anders
dan wij dachten en hoopten.
Zij komt met droogte wolven overstroming
aardbevingen brandende wouden,*

*luchtlagen verzadigd van CO2
misbruikte kinderen ligende kerken
met wreed getwitter in smoking
naakt in vernedering komt zij.*

*En wij aanschouwen en omhelzen haar,
zijn in haar. Niet wetend hoe verder.
Wij zullen stilte zingen, oefening
in solidariteit en volharding.*

*Wij zijn, zeg maar, van geloof hoop liefde
deze drie – de grootste is de liefde.*